

22. 5. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pravidla střetu zájmů po velké novele zákona o obchodních korporacích

Velká novela zákona o obchodních korporacích se dotkne mimo jiné i pravidel střetu zájmů členů orgánů obchodních korporací, jejichž aktuální podoba činí v praxi řadu výkladových problémů. Tento článek si klade za cíl poskytnout základní přehled o nastávajících změnách právní úpravy v této oblasti.

Dne 1. ledna 2021 nabude účinnosti zákon č. [33/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. [458/2016](#) Sb. (dále jen „**ZOK**“), a další související zákony (dále jen „**Novela**“). Novela se dotkne mimo jiné i ustanovení týkajících se střetu zájmů mezi členy obchodní korporace a členy jejích orgánů, obsažených v § 54 a násl. ZOK.

Shrnutí platné právní úpravy

ZOK aktuálně upravuje **obecnou povinnost notifikovat o potenciálním střetu zájmů** (§ 54 ZOK) a **povinnost notifikovat o zamýšleném uzavření smlouvy s obchodní korporací** (§ 55 ZOK), jejichž podstatu lze shrnout následovně.

V případě **obecné notifikační povinnosti** je příslušný člen orgánu obchodní korporace povinen informovat o svém potenciálním střetu zájmů bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, popř. nejvyšší orgán (pokud nebyl zřízen kontrolní orgán). Notifikační povinnost má člen orgánu obchodní korporace i v případě potenciálního střetu zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných. Kontrolní nebo nejvyšší orgán může ve výše uvedených případech notifikujícímu členu orgánu obchodní korporace pozastavit výkon funkce.

V případě **zamýšleného uzavření smlouvy s obchodní korporací** je právní úprava obdobná. Notifikační povinnost je však omezená na smlouvy uzavírané mimo rámec běžného obchodního styku (§ 57 ZOK). V praxi bývá vymezení toho, co ještě spadá pod běžný obchodní styk, obtížné a zejména ve významnějších transakcích je tedy na místě zvolit opatrnější přístup a notifikace podle příslušných ustanovení učinit. Člen orgánu obchodní korporace je povinen notifikovat zamýšlené uzavření takové smlouvy (včetně jejích podmínek) orgán, jehož je členem a kontrolní orgán, popř. nejvyšší orgán (pokud nebyl zřízen kontrolní orgán). Notifikační povinnost má člen orgánu obchodní korporace i v případě zamýšleného uzavření smlouvy mezi obchodní korporací a osobami členovi orgánu obchodní korporace blízkými nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými. Uvedená pravidla se uplatní rovněž v případě, kdy má obchodní korporace zajistit nebo utvrdit dluhy výše uvedených osob (tj. člena orgánu obchodní korporace, osoby jemu blízké či osoby jím ovlivněné nebo ovládané) nebo se stát jejich spoludlužníkem (§ 56 odst. 1 ZOK).

Zrušení problematického § 70 ZOK

Základním východiskem Novely v oblasti regulace střetu zájmů je snaha vyřešit nejednoznačnost v

tom, zda se aktuálně platná právní úprava vztahuje pouze na členy volených orgánů nebo rovněž na členy nevolených orgánů (typicky nejvyšší orgán). Tato nejednoznačnost je daná právě tím, že ustanovení o střetu zájmů neukládají povinnosti členům volených orgánů, ale členům orgánů obecně. Výkladové problémy umocňuje ustanovení § 70 ZOK, z něhož vyplývá, že ustanovení dílu 7 (týkajícího se orgánů obchodních korporací) a dílu 8 (týkajícího se vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce) ZOK se nepoužijí na nejvyšší orgán kapitálové společnosti a družstva, **avšak s výslovnou výjimkou (mimo jiné) ustanovení o střetu zájmů**. Jinými slovy, ZOK stanovuje, že ustanovení o střetu zájmů se použije na nejvyšší orgány obchodních korporací. Při doslovném výkladu by tedy bylo možné dospět k poněkud absurdnímu výkladu, že by potenciální střet zájmů byl povinen notifikovat např. i společník uzavírající s obchodní korporací smlouvu, přičemž ke každé takové notifikaci by bylo třeba svolat valnou hromadu. Obchodní korporace jsou navíc proti jednáním ze strany nejvyššího orgánu k újmě obchodní korporace již chráněny např. koncernovými ustanoveními či povinností loajality společníků vůči obchodní korporaci. V případě ustanovení § 70 ZOK tedy patrně šlo o nešťastnou formulaci zákonodárce, jejíž doslovný výklad odborná literatura odmítla jako nesmyslnou.^[1] Vzhledem k tomu, že si Novela klade za cíl postavit najisto, že se pravidla střetu zájmů vztahují **pouze na členy volených orgánů**, ustanovení § 70 ZOK bude zrušeno bez náhrady.

„Nová“ definice člena voleného orgánu

Pokud jde o vymezení pojmu *člen voleného orgánu*, Novela stanoví, že jde o **osobu, která je členem orgánu a je do funkce volena, jmenována či jinak povolávána**.^[2] Tato definice je převzata z § 152 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „OZ“), čímž je dosažena jednotnost občanského a korporačního práva. Novela přitom nedefinuje pojem *člen voleného orgánu* pouze pro účely úpravy střetu zájmů. Jelikož se tato legislativní zkratka vyskytuje na mnoha dalších místech ZOK, je vždy třeba mít na paměti, že jde o definovaný pojem. V této souvislosti by tedy pro přehlednost možná bývalo vhodnější tuto definici přesunout do dílu 1 (společná ustanovení ZOK).

Rozšíření notifikační povinnosti na kontraktaci s propojenými osobami

Za zásadní změnu lze považovat rozšíření notifikační povinnosti o případy, kdy má **obchodní korporace** (tj. nikoliv člen jejího (voleného) orgánu jako v ostatních případech dosud upravených ZOK) uzavřít smlouvu s:

- **osobou vlivnou nebo ovládající;** nebo
- **osobou, jež je ovládána stejnou ovládající osobou** (§ 55 odst. 2 ZOK ve znění Novely).

Zjednodušeně řešeno, nově bude třeba na povinnost notifikovat příslušné orgány myslet rovněž v případě zamýšleného uzavření smlouvy s mateřskou společností nebo se sesterskými společnostmi (popř. při zamýšleném spoludlužnictví s těmito osobami nebo zajištění nebo utvrzení jejich dluhů – srov. § 56 odst. 1 ZOK). Notifikační povinnost připadá na **člena statutárního orgánu** příslušné obchodní korporace, přičemž tento bude povinen notifikovat kontrolní orgán (popř. nejvyšší orgán, pokud kontrolní orgán nebyl zřízen). Notifikační povinnost se neuplatní, pokud má být smlouva uzavřena s řídicí osobou nebo s jinou osobou tvořící koncern. Zřejmě proto, že v případě koncernu ZOK přímo počítá s tím, že ne vždy se zájmy obchodní korporace shodují se zájmy koncernu jako celku, a obsahuje mechanismus vyrovnání případně způsobené újmy (§ 72 a násl. ZOK). Proto by notifikační povinnost v těchto případech byla nadbytečná. Stejně jako v případě obecných pravidel pro zamýšlené uzavření smlouvy s obchodní korporací (viz výše) notifikační povinnosti budou podléhat pouze smlouvy uzavírané mimo běžný obchodní styk.

Obdobně jako v aktuálně platném režimu notifikace při uzavření smlouvy s členem orgánu bude mít

nejvyšší nebo kontrolní orgán možnost uzavření smlouvy s výše uvedenými osobami za splněných podmínek zakázat.

Rozšíření notifikační povinnosti na faktické členy volených orgánů

Novela do § 62 ZOK vnáší nová pravidla týkající se osob, které sice formálně nejsou členy volených orgánů obchodní korporace, ale fakticky vykonávají činnosti spojené s členstvím v těchto orgánech. Může jít například o členy orgánů, kteří svou funkci fakticky vykonávají (vědomě či nevědomě) i po jejím skočení, či o tzv. stínové vedoucí (z anglického *shadow directors*). Těmto osobám vznikne účinností Novely povinnost dodržovat pravidla o střetu zájmů, jako by byly formálně členy volených orgánů (tj. uplatní se jak obecná notifikační povinnost o potenciálním střetu zájmů, tak notifikační povinnost z důvodu zamýšleného uzavření smlouvy s obchodní korporací). Notifikační povinnost pak mají vůči statutárnímu orgánu a kontrolnímu orgánu, popř. nejvyššímu orgánu, pokud nebyl kontrolní orgán zřízen. Faktickým členům volených orgánů z logiky věci nelze pozastavit členství či zakázat uzavření smlouvy (§ 55 odst. 4 a § 56 odst. 2 ZOK), tuto pravomoc však lze použít ve vztahu k formálním členům volených orgánů obchodní korporace ve vztahu k nimž faktický člen voleného orgánů působí. Je otázkou, na kolik toto pravidlo bude uplatňováno v praxi, když stínový vedoucí ze své podstaty bude chtít svůj vliv spíše skrýt. Na druhou stranu by porušení této povinnosti ze strany stínového vedoucího za určitých okolností mohlo být způsobilé založit jeho odpovědnost za případnou újmu způsobenou obchodní korporací.

Zrušení použitelnosti pravidel o střetu zájmů na prokuristu

Dle aktuálně platného § 58 ZOK se ustanovení o střetu zájmů řadí mezi ustanovení, která se použijí také na prokuristu, přičemž své notifikační povinnosti prokurista splní oznámením požadovaných skutečností orgánu, který jej jmenoval (zásadně statutární orgán, popř. valná hromada). **Novela aplikaci pravidel o střetu zájmů na prokuristy ruší.** Důvodová zpráva k Novele tuto změnu odůvodňuje tím, že prokura je pouhou formou smluvního zastoupení obchodní korporace, přičemž na jiné formy smluvního (ani zákonného) zastoupení se pravidla střetu zájmů nevztahují.

Dílčí změny a upřesnění stávajícího textu

Kromě výše uvedených koncepčních změn Novela zavádí řadu změn dílčích.

Jednou z nich je upřesnění pravidla tak, že člen voleného orgánu má povinnost informovat samotný orgán, jehož je členem, nikoli jeho členy (jak tomu je dle platného znění § 54 odst. 1 ZOK). Dle důvodové zprávy k Novele se uvedenou změnou zdůrazňuje, že je to právě orgán obchodní korporace, který tvoří její organizační jednotku, nikoli jeho jednotliví členové. Postačí tedy podat relevantní informace **na zasedání kolektivního orgánu, který je usnášeníschopný**, a mělo by již být zřejmé, že pro splnění informační povinnosti není nutné informovat každého člena daného orgánu (tedy i případné nepřítomné členy).

Další změnou je upřesnění pravidel notifikace střetu zájmů pro členy kontrolního orgánu. Pokud se člen kontrolního orgánu dozví o potenciálním střetu zájmů, i nadále bude notifikovat kontrolní orgán. **Pokud má však kontrolní orgán pouze jediného člena, bude tento jediný člen povinen notifikovat nejvyšší orgán.** Tím má být vyřešena situace, kdy má jediný člen kontrolního orgánu zákonnou povinnost informovat o potenciálním střetu zájmů sám sebe.

Novela dále pozměňuje § 54 odst. 4 ZOK tak, aby i striktně jazykovým výkladem bylo zřejmé, že kontrolní nebo nejvyšší orgán možné pozastavit výkon funkce i členu, který nesplnil svou informační povinnost, a doplňuje nový odst. 5, podle něhož je kontrolní orgán povinen podat nejvyššímu orgánu zprávu o notifikacích členů volených orgánů o (potenciálním) střetu zájmů a o případném

pozastavení výkonu funkce těchto členů volených orgánů (obdobně jako v případech, kdy člen voleného orgánu uzavírá smlouvu s obchodní korporací – srov. § 55 odst. 3 ZOK v platném znění).

Upřesnění se dočká rovněž § 76 odst. 1 ZOK, z něhož plyne obdobné použití pravidel o střetu zájmů na případy, kde je **jednání člena orgánu obchodní korporace ovlivněno chováním vlivné nebo ovládající osoby**. Nově bude pro tento specifický případ stanoveno pouze obdobné použití obecné povinnosti notifikovat o potenciálním střetu zájmů (§ 54 ZOK), a to s výjimkou, kdy je jednání člena orgánu obchodní korporace ovlivněno chováním řídicí osoby (tj. v rámci koncernu).

Závěr

Přestože velká novela ZOK zásadně nemění úpravu střetu zájmů, přináší řadu koncepčních i dílčích změn, které by měly vyjasnit některé výkladové nejasnosti a snad i přispět k lepší uchopitelnosti těchto poměrně komplexních pravidel.



Mgr. Jan Čermák

Weinhold Legal

[Weinhold Legal, v.o.s. advokátní kancelář](#)

Florentinum
Na Florenci 15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 385 333
Fax: +420 225 385 444
e-mail: wl@weinholdlegal.com

[1] Viz např. ŠUK, Petr. § 70 [Použitelnost dílů 7 a 8 na valnou hromadu a členskou schůzi]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 198, nebo ALEXANDER, Juraj, LASÁK Jan. § 70 (Použití ustanovení dílu 7 a 8). In ALEXANDER, Juraj; ARABASZ, Jindřich; ČÁP, Zdeněk; DOLEŽIL, Tomáš; FILIP, Václav; HRABÁNEK, Dušan; KUBÍK, Martin; LASÁK, Jan; MAREK, Radan; MAULEOVÁ, Jana; NĚMEC, Libor; POKORNÁ, Jarmila; ŠILHÁN, Josef. Zákon o obchodních korporacích: Komentář. Praha: Nakladatelství Wolters Kluwer, 2014.

[2] § 46 odst. 1 ZOK ve znění Novely.

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. – jednatele](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Když korporátní neshody nestačí: soudní zásah do účasti společníka jako krajní řešení](#)
- [Do 5 milionů EUR bez prospektu cenných papírů - novela ZPKT!](#)
- [Význam doplacení úvěru při přezkumu posouzení úvěruschopnosti](#)